

ГУМАНІТАРИСТИКА У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Нині актуальним завданням для вітчизняної системи вищої освіти є формування потужної еліти нації, патріотичної, високоморальної, творчо активної, яка виявлятиме свою громадську позицію, прагнучим до самореалізації, тобто підготовка не просто фахівців, а насамперед національно свідомих громадян.

У вищому навчальному закладі відбувається не лише професійне становлення особистості, але й формується громадянин, повноцінний суб'єкт суспільно-політичного життя, майбутній лідер, політик, громадський діяч. Слід також зазначити, що освіта без виховання не здатна сформувати кваліфікованого спеціаліста, професіонала й громадянина. Національно-патріотичне виховання студентської молоді полягає у формуванні національної свідомості і відповідальності за долю України; вихованні любові до рідної землі, її історії, відновлення та збереження історичної пам'яті; культивуванні кращих рис української ментальності; вихованні бережливого ставлення до національного багатства країни, мови, культури, традицій. Формування спеціаліста-патріота, як писав В.О. Сухомлинський, – «це копітке різьблення й ліплення найтонших рис духовного обличчя людини» [1]. Навчання й виховання – процес нероздільний та глибоко національний за суттю, змістом і характером. «Як немає людини взагалі (абстрактної, безликої, без конкретної національної належності), а є людина українець, росіянин, німець, іспанець..., так немає виховання взагалі, а є українське, російське, німецьке, іспанське... виховання». «Кожен повинен пізнати свій народ і в народі пізнати себе», – наголошував народний філософ-педагог Г. Сковорода. «Якщо ти українець – будь ним, – пише він, – якщо ти поляк, то будь поляком... Все добре на своєму місці й у своїй мірі» [4, с. 31]. Ми розділяємо думку видатних українських педагогів.

Незрілість української національної ідеї на сучасному етапі розвитку нашого суспільства та її невідповідність реаліям призвела до відсутності її впливу на формування національної самосвідомості українця, що в свою чергу є парадоксальним з погляду формування державності.

У системі вищої технічної освіти спостерігається тенденція до зниження позитивної мотивації щодо вивчення гуманітарних дисциплін, оскільки студент, вступивши до вищого технічного навчального закладу, налаштований насамперед на здобуття професійних знань, умінь та навичок. У результаті тільки незначний відсоток майбутніх інженерів і технологів вільно володіють мовою конструктивного діалогу, вміють правильно й доступно формулювати професійну думку та суспільно-громадську позицію, а як результат – не можуть знайти себе у професії та в соціумі, натомість часто позиціонують себе і своє майбутнє поза межами України або взагалі не пов'язують своє майбутнє з фаховою галуззю через відсутність професійної мотивації. Отже, недостатнє уявлення про національну ідею та її реалізацію в системі вищих технічних закладів освіти, зокрема у викладанні гуманітарних дисциплін, впливає на формування світогляду майбутньої еліти України. У цьому контексті не йдеться про професійну відповідність, а насамперед про особистісне самовираження інженера, технолога, економіста.

Формування такої особистості вимагає, наповнення всіх ланок навчально-виховного процесу змістом, який би виробляв ідеали й цінності, прищеплював любов до всього рідного, а також забезпечував можливості для постійного духовного самовдосконалення. Маємо на увазі об'єктивне відображення історії України, з'ясування ролі української мови в державотворчих процесах, цікаве подання культурних здобутків українського народу, вивчення державної символіки, репрезентація національних наукових надбань тощо. Глибоке пізнання історичного минулого рідного народу, оволодіння його національними, духовними цінностями, вищими здобутками у різних галузях – важливі компоненти національно-патріотичного виховання студентської молоді, без яких неможливе збереження історичної пам'яті, розвиток духовності.

Особливо важливу роль у цьому контексті відіграють дисципліни українознавчого циклу, що формують знання про українське суспільство, його історію, культуру, мову, менталітет. Це такі як «Історія та культура України», «Українська мова за професійним спрямуванням», а також соціогуманітарні дисципліни: «Філософія», «Психологія», «Соціологія», «Основи економічної теорії», «Основи права» тощо.

Зазначимо, що серцевину національно-патріотичного виховання становить мовна підготовка, адже «хто не знає мови народу, на землі якого живе, або не розмовляє нею, той або гість, або наймит, або окупант» [4].

Той, хто прагне досягти успіху в житті, стати хорошим спеціалістом, неодмінно має використати для цього можливості мови. На ґрунті мови й конкретно-чуттєвого досвіду людина зростає як особистість. Більше того, кожна освічена людина, котра претендує на статус культурної особистості, повинна, з одного боку, усвідомлювати себе в ролі представника світової цивілізації і носія загальнолюдських морально-етичних і духовних цінностей, а з другого – громадянина певної держави і носія відповідної національної культури й мови як її станового хребта.

Духовність виховується там, де виховується любов і шана до своєї мови, історії, культури. Бездуховність спричинює численні конфлікти, взаємні непорозуміння, неприязнь, відчуження. Загальний мовленнєвий розвиток студента визначається якісним рівнем його мовленнєвої культури, що виявляється як у професійній діяльності, так і в процесі його самореалізації у навчанні, досягненні поставленої мети, усвідомленої професійної діяльності.

Викладачі української мови за професійним спрямуванням не можуть брати на себе відповідальність за вивчення шкільного курсу української мови, проте мають прикласти зусиль для подальшого опанування навчальної дисципліни «Українська мова професійного спрямування» як вищого рівня засвоєння мови. Патріотизм студента має розпочинатися з любові до родини, своєї мови й гордості за навчальний заклад, у якому він розпочинає шлях свого професійного становлення. Саме тому обов'язком будь-якого викладача вишу, а не тільки викладача української мови, є високий професіоналізм й бездоганне володіння державною мовою, мовою професійного спілкування, тобто мовна культура та мовленнєвий етикет будь-якого викладача вищого навчального закладу має бути взірцем для кожного студента. На жаль, досвід викладачів-філологів свідчить про невисокий рівень їхньої мовленнєвої культури, зокрема у використанні елементів офіційного спілкування [3, с. 29].

Тобто пріоритетним є прикладний характер професійного мовлення, адже мова – це не сукупність правил, а насамперед система знань, культура співжиття в суспільстві, засіб самоформування й ствердження особистості. При цьому не можна забувати, що в українській державі знання української мови є необхідним елементом кар'єрного зростання, одним із чинників успішності майбутнього фахівця.

Використання української мови як державної у навчально-виховній діяльності та професійно-науковій роботі забезпечує пропаганду і розвиток української мови серед студентів, науковців, збагачуючи словниковий склад майбутніх професіоналів, додає престижу її використанню як в Україні, так і поза її межами. Не останнє місце при вивченні та користуванні мовою відіграє виховний момент: пропаганда власне українського, виховання майбутнього патріота-фахівця, здатного розвивати і примножувати здобутки української мови як національної мови світу. Тобто, студент має вивчати мову не як кодекс законів і правил, а як культурний феномен, продукт духовного поступу суспільства і власного розвитку.

Отже, аналізуючи сучасний підхід до формування справжнього фахівця, професіонала своєї справи, інтелігента, патріота своєї держави доцільно удосконалювати українознавчі методи та методики, активно впливати на формування особистості майбутнього інженера-харчовика у світлі нових державотворчих, національно-культурних та морально-виховних перетворень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ващенко Г. Виховний ідеал (Розділи з книжки) / Г. Ващенко // Дивослово. – 1996. – № 4. – С. 55–58.
2. Винославська О. В. Розвиток практичної компоненти комунікативної компетентності студентів технічного університету / О. В. Винославська, Н. Г. Андрійченко // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 12. – С. 65–69.
3. Мартинюк І. Національне виховання як основа розвитку активної особистості / І. Мартинюк // Урок української. – 2001. – № 7. – С. 29–33.
4. Романчук О. Знаки української агресії / О. Романчук // Урок української. – 2004. – № 11–12.